

ŽELEZNIČAR

GLASILO SLOVENSkih ŽELEZNIŠKIH NASTAVLJENCEV

UREDNIŠTVO
se nahaja v Trstu ulica Boschetto, 5
Telefon 1570.
UPRAVNIŠTVO
Dunaj V. — Zentagasse 5.

Izhaja v Trstu 1 in 15 vsaki mesec

Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
ooo Rokopisi se ne vračajo. ooo

Naročnina:

za celo leto 4.40 K
za pol leta 2.20 K
za četrto leta 1.10 K
Posamezna številka 18 vin.

VOLILCI!

Dan važne odločitve se približuje: 13. junij, ko Vam bo voliti poslance za nov državni zbor. Izbirati Vam bo med kandidati raznih strank; Vaši glasovi bodo odločili, kako se bo prihodnjih sedem let vladalo in gospodarilo v tej državi. Treba je, da dobro preudarite položaj in se resno zamislite v svojo nalogo.

Štiri leta od zadnjih državnoborskih volitev so vsakemu mislečemu volilcu lahko odprla oči. Bila so

za ljudstvo neplodna leta;

delavnim slojem, bodisi ročnim ali duševnim delavcem, malim obrtnikom ali malim kmetom niso prinesla nobenih koristi, pač pa je njih življenje postalo še težje, nego je bilo, pomnožale so se njih skrbi in povečalo njih pomanjkanje. Nič ni za politiko zadnjih let bolj značilno kakor

draginja,

ki je dosegla strašno višino in je nagnala v hiše vsega delavnega prebivalstva grozno pomanjkanje, ne da bi koristila komur koli izmed nižjih in srednjih slojev. Na vseh koncih in krajih se je zmanjšala prilika za zaslužek, cene živil in cene stanovanj pa so tako poskočile, da ljudstvo komaj še zmaguje najnujnejše potrebe.

Žalostni položaj, v katerem je ljudstvo po vsej državi, se ne more pripisovati kakšnemu nesrečnemu slučaju, temveč je posledica politike vlade in onih strank, ki zopet zahtevajo Vaše glasove pa izkušajo odvrti Vašo pozornost od najvažnejših gospodarskih vprašanj ter Vas preslepiti s sladkimi besedami.

Leta 1905. so meščanske stranke v državnem zboru sklenile

carinski tarif,

veljaven do leta 1917., ki je v prvi vrsti povzročil sedanjo draginjo s tem, da je na najpotrebnejša živila naložil ogromno carino. Hlavo so takozvane agrarne stranke trdile, da skrbe za kmeta. V resnici je carinski tarif zadel kmeta prav tako hudo kakor delavca, zlasti malega kmeta, ki mora mnogo svojih potrebščin kupovati za drag denar. Carina mu je podražila krmo, brez katere ne more rediti niti tiste živine, ki jo potrebuje za dom in za delo. Carina na železo mu je podražila orodje in poljedelske stroje. Delavcu, obrtniku, učitelju in uradniku pa je carina podražila

kruh in meso;

vse te sloje je obsodila, da ne morejo svojim družinam dajati hrane, ki bi jim je radi privoščili. Draginja je kriva, da si ne morejo ničesar prihraniti za slabše čase in za stara leta. Draginja je kriva, da povsod rastejo dolгови.

Poleg carine povečavajo draginjo

indirektni davki,

naloženi na vsakdanje potrebe, davki, ki najbolj obremenjujejo ljudske množice in ki jih hoče vlada s pomočjo meščanskih strank še povečati. Ze davno namerava vlada povišati davek na žganje za šestdeset vinarjev pri litru; obdavčiti hoče vino, mineralne vode, podražiti hoče že s 1. julijem t. l. tobak in smotke, vpeljati hoče monopol na vžigalice, vsled česar bi se njih cena podvojila. Sto milijonov novih davkov hoče na ta način iztlačiti iz ljudstva, ki je že do skrajnosti izmозgano in že sedaj ne ve, odkod zaslužiti denarja za najnujnejše vsakdanje potrebe.

Toda tega denarja ne misli vlada porabiti za zboljšanje ljudskega položaja, temveč za

militarizem,

ki prihaja od leta do leta z večjimi zahtevami. V letošnjem zasedanju so delegacije dovolile ogromne svote za stavbo novih bojnih ladij in milijoni, za katere so glasovali tudi slovenski poslanci v delegacijah, se morajo zdaj iztisniti iz ljudstva. Obenem pa napoveduje militarizem že nove zahteve in če mu se dovoli vse, kar želi, bodo izdatki za vojno in mornarico, preden poteče deset let, dosegli najmanj 800 milijonov.

Nihče drugi nima od te silne potrate dobička kakor velekapitalisti, ki spravljajo pri gradnji bark, pri izdelovanju topov, oklopov itd. ogromne profite v žep in ki se povrh še bogate s silnimi obrestmi državnega dolga, kakor ima od visoke carine samo peščica veleposestnikov dobiček.

Tej

politiki izmозgavanja,

goneči ljudstvo naravnost na beraško palico, se upira odločno in neizprosno samo socialna demokracija. Preobrat v prid ljudstvu je mogoč le tedaj, ako dobi socialna demokracija v državnem zboru toliko moči, da bo lahko preprečila izkoriščevalne namene vlade. To pa je odvisno od Vas, volilci!

Ker je treba vedno več denarja za militarizem in ker ga država noče zahtevati od onih, ki ga imajo največ, boječa se zamere pri velekapitalistih ter knežjih in grofovskih veleposestnikih, je naravno, da ne ostane nič za

ljudske potrebe.

Že dolga leta se bojuje socialna demokracija za zakon, ki bi zavaroval starce in obnemogle ter njih vdove in sirote. Ali ko je bil zakon o socialnem zavarovanju skoraj dogotovljen, je vlada razpustila državni zbor. Za polovico več mladeničev kakor doslej hoče militarizem zahtevati vsako leto in seveda tudi vse stroške za to; ali država nima denarja za šole, da bi razbremenila siromašne občine in da bi povzdignila ljudsko, strokovno in višjo izobrazbo. Bogatim parobrodni družbam lahko daje velikanske subvencije, njeni uradniki in uslužbenci pa zamažijo leta in leta prosijo za ureditev svojih razmer.

VOLILCI!

Preudarite, kaj pomenijo te volitve! Mislite trezno in ne dajte se zapeljati s praznimi frazami in naj so še tako lepo doneče. Begali Vas bodo z

narodnim vprašanjem,

lepo bodo govorili o narodni enakopravnosti, o narodnem zatiranju. Ali spomnite se, da so se ravno narodne stranke brez razlike najbolj upirale ureditvi narodnega vprašanja. Kadarkoli so socialni demokratje zahtevali zakon s katerim bi se uredilo narodne razmere na podlagi enakopravnosti, narodne avtonomije in varstva manjšin, so takozvane narodne stranke pokopavale socialno demokratične predloge, v narodnostnem odseku pa se preprečile vsako resno delo z nesklepnostjo, ker nočejo, da bi se končali narodni boji, od katerih politično žive.

Večne narodne homatije pa so krive, da ni časa in prilike za nobeno

socialno delo

in škodo imajo vsi sloji, ki pričakujejo in po pravici zahtevajo zboljšanja od zakonov. Državni zbor se ne more niti baviti s socialnimi in gospodarskimi potrebami ljudskih slojev, delavcev, kmetov, obrtnikov, uradnikov, ker mu narodne homatije ne dajo časa za to. Socialna demokracija zahteva zaradi tega, da se z zakonom uvede

narodna avtonomija,

da se z zakoni zagotovijo pravice narodov, ker hoče, da se izkrči pot do socialnega dela.

Narodni prepiri so največ krivi, da dviga

klerikalizem

ošabno glavo in da pridobiva vedno več vpliva v državi. Dasi so imele takozvane svobodomislne stranke večino v državnem zboru, so bile vendar brez moči proti prodirajočemu klerikalizmu, ki je znal njih neslogo in narodne homatije tako izrabiti v svoj prid, da je zlasti njegov vpliv na šolstvo danes večji nego je bil kdajkoli izza leta 1848. Namesto da bi se naše kulturno življenje dvigalo, pada v teh razmerah vse niže in meščanskim strankam imamo zahvaliti, da je Avstrija danes najbolj klerikalna država v Evropi.

Volilci!

Dne 13. junija boste govorili s svojimi glasovnicami in kar boste sklenili, bo veljalo za sedem let. Vaša usoda je ta dan v

Vaših rokah. Volite sebi v prid, to se pravi: Volite socialno demokratično! Pomislite, da ne more nihče služiti dvema gospodarjema in da ne morejo pomagati izkoriščanim tisti, ki služijo izkoriščevalcem.

Socialna demokracija se bo z vsemi silami bojevala zoper militarizem in njegove brezmejne zahteve, ki gonijo državo in narode v bankrot.

Socialna demokracija se bo bojevala za pravičnejšo razdelitev javnih bremen. V njenem programu je odstranitev indirektnih davkov, ki prizanašajo bogatinom, pa izsestavajo siromašne sloje. Zahtevala bo torej

progresiven dohodninski davek, tako da ostanejo prosti mali dohodki, pa se povečava obdavčenje, čim večji so dohodki.

Socialna demokracija bo nastopala za temeljito preuredbo gospodarske politike, kar je tem važnejše, ker poteče leta 1917. avstro-ogrška pogodba, z njo pa tudi carinski tarif in trgovinske pogodbe. V razmerju iz Ogrsko zahteva socialna demokracija enakopravnost, katere doslej ni. Carino na žito in na krmo hoče socialna demokracija odpraviti, da pride ljudstvo do cenejšega kruha in da bo kmet mogel rediti živino. Za zdravo živino in meso zahteva svoboden uvoz, ker ga doma ni dovolj za prehranjenje ljudstva; odpraviti se mora carina na železo, da se more razviti industrija, carina na sladkor in carina na kavo, katera se v Avstriji sploh ne prideluje. Socialna demokracija zahteva take trgovinske pogodbe, da bo naša industrija lahko dobila za svoje izdelke trgov v tujini in da bo naše ljudstvo dobilo hrane.

Brezobzirno bo socialna demokracija zahtevala

socialno zavarovanje

na taki podlagi, da bo uprava v rokah zavarovalcev in bodo zavarovane tudi vdove in sirote.

Uprla se bo vsakemu poizkusu, ki bi meril na zmanjšanje koalicijske svobode in se bo z vsemi močmi potegovala za razširjenje političnih pravic in za moderno delavsko pravo.

Da se ustavi silno izseljevanje ljudstva, bo socialna demokracija zahtevala, da se poskrbi doma prilike za zaslužek s stavbo železnic, cest, kanalov itd., potrebnih za povzdigo prometa, za pospešitev industrije in za zboljšanje kmetijstva. Na agrarnem polju bo zahtevala, da se razbremene mala posestva in da se mali kmet varuje napram kneževskim, grofovskim in cerkvenim veleposestnikom, da se zboljšajo zemljišča, da se povzdigne domača živinoreja, da se uredi vode.

Socialna demokracija hoče biti v vsakem oziru

zastopnica delavskega ljudstva

PODLISTEK.

Mesna draginja in ljudska hrana.

Sociološka razprava.

Vsled carinskega oderuštva in pa zato, ker je vlada po diktatu klerikalcev in agrarcev zaprla meje, je cena živini in mesu v zadnjem desetletju neznansko poskočila; posledica tega je, da je mesna hrana domalega zginila s proletarske mize. Vladni zastopniki in klerikalno-agrarno časopisje so s predrznim čelom dozadnjega tajili pomanjkanje mesa. Poleg tega pa se v njih vrstah prav pogosto čuje ugovor: Zakaj pa delavci jedo meso; kruh je dober, tečen in zdrav. V to melodijo udarja tudi ljubljanski »Slovenec«, skofovo glasilo, in vse njegovo pisanje o mesni draginji in o uvozu tujega mesa ni drugega kot krvavo norčevanje iz vitalnih zahtev prebivalstva.

Če bodo kmetje hvaležni klerikalcem, ki skušajo agitacijo proti mesni draginji oslabiti s povzdigovanjem rastlinske hrane, je zelo dvomljivo. Zakaj če je mesna hrana nepotrebna, potem je ničev tudi agrarni argument, da mora Avstrija ščititi svojo živinorejo; in če se prebivalstvo odzove klerikalnim nasvetom in če opusti vživanje mesa, potem bodo kmetje s svojo živino ob-

brez obzira na sebične interese velekapitalistov, bogatejših se na račun širokih slojev prebivalstva in se ne ustraši nobenega konflikta s privilegiranimi magnati in njih zastopniki. Ljudstvo ne potrebuje bojnih ladij, pušk in topov, ampak zaslužka in kruha, šol in zdravja, varne starosti in sreče svojih otrok.

Kdor je enakih misli, bo dne 13. junija vedel, kaj mu je storiti. Volil bo socialno demokratično, zakaj samo

zmaga socialne demokracije

more prekrizati temne naklepe ljudskih sovražnikov in zatiralcev.

Vprašanje dne 13. junija se glasi jasno: Za interese kapitalističnega žepa — ali za pravice in blagostanje ljudstva?

In kdor noče nazadnjaštva, zatiranja, izkoriščanja, nekulture in zaslepljevanja, bo vedel, da je do duševne svobode, do gmotnega blagostanja in do enakopravnosti le ena pot, pa bo

volil socialno demokratično!

Kandidati jugoslovanske socialno demokratične stranke so:

a) Kranjsko.

1. Volilni okraj: Mesto Ljubljana: se razglasi pozneje.

2. Ljubljanska okolica: Anton Kristan, ravnatelj v Ljubljani.

3. Radovljica - Kranjska gora - Tržišč: Dr. Anton Dermota, odvetniški kandidat v Gorici.

4. Kranj - Škofja Loka - Anton Udovč, uslužbenec ces. kr. državne železnice v Ljubljani.

5. Kamnik-Brdo: Ivan Tokan, strokovni tajnik v Ljubljani.

6. Vrhnik-Logatec-Ildija-Cerknica: Anton Kristan, ravnatelj v Ljubljani.

7. Postojna-Senožeče-Ilirska Bistrica-Vipava-Lož: Josip Kopač, železničarski tajnik v Trstu.

8. Litija-Višnja gora-Radeče: Fran Bartl, upravnik v Ljubljani.

9. Krško-Kostanjevica-Mokronog-Trebnje: Fr. Hrastovčan, posestnik v Krškem.

10. Velike Lašče-Ribnica-Zužemperk (brez selske občine Smuka): Ivan Mlinar, tiskar v Ljubljani.

11. Metlika-Rudolfovo (brez selskih občin okraja 12., Črnomelj (brez občine Planina): Ivan Mlinar, tiskar v Ljubljani.

b) Štajersko:

24. Volilni okraj: Sodni okraj Maribor severno od Drave se naznani, ko dobi izvrševalni odbor poročilo konference.

25. Sodni okraj Maribor južno od Drave: Alfred Pičinin, vozni mojster in posestnik v Pragerskem.

sedeli. Ampak vse tako govoričenje razodeva le popolno neumevanje ljudske hranitve in nje činiteljev. Iz takih besedi je posneti, kakor da bi si vsak človek po lastnem preudarku izviral hrano; ta domneva je pa popolnoma napačna.

Četudi si poedinec do gotove mere sam voli hrano — masi jo določajo družabne sile. Običaj je pri tem zelo močan faktor; v vsaki deželi obstoje navade, ki se ne dajo tebi nič meni nič premeniti in posameznik se jim mora ukloniti. Če povzije Amerikanec na leto povprečno 147 funtov mesa, Italijan pa 27 funtov, iz tega ne sledi, da Amerikanci preveč jedo in da bi se lahko zadovoljili s šestinko svojega konzuma; pač pa kaže to dejstvo da določujejo hrano, ne enotni fiziološki, temveč komplicirani družabni vzroki. Ne odločuje pa samo tradicija, sila navade! V prvi vrsti prihaja v poštev nadvlada produkcije nad konzumom.

Stara priljubljena iluzija meščanskih ekonomov je, da konzum odloča o produkciji: ljudje kot konzumentje povedo, česa jim je treba, producentje pa gledajo, da jim brž ustrežejo, in tako živi družba v najlepši harmoniji. V resnici pa določa produkcija konzum; kar proizvajajo, vsiljujejo s vsemi

26. Ptuj-Ormož: Mihael Kosel, zasebni uradnik v Gradcu.

27. Celje-Vransko: Ivan Tokan, strokovni tajnik v Ljubljani.

28. Rogatec-Šmarje-Kozje: Melhijor Čobal, vodja kons. društva v Zagorju.

29. Brežice-Sevnica-Laški trg: Melhijor Čobal, vodja kons. društva v Zagorju.

30. Marenberg-Šoštanj-Slovenji Gradec: Ignac Sitter, rudarski tajnik v Trbovljah.

c) Koroško.

Volilni okraj Borovlje-Dobrlaves-Železna kopia-Pliberk: Ignac Sitter, rudarski tajnik v Trbovljah.

d) Goriško:

1. Goriška okolica: Dr. Henrik Tuma, odvetnik v Gorici.

2. Ajdovščina-Komen-Sežana: Josip Kopač, železničarski tajnik v Trstu.

3. Brdo-Cerkno-Kanal: Just Černe, železniški strojevodja.

e) Trst:

Tržaška okolica: Etbin Kristan, pisatelj v Ljubljani.

Za Istro in Dalmacijo se razglase kandidature po poročilu konference.

„Nič niso dosegli“!

S prezgodnjim razpustom poslanske zbornice, ki ga je izzvala zločinska frivolnost meščanskih strank in po katerem je z veseljem hlastnila ustavolomna vlada, je pokopanih in odloženih mnogo naših socialno-političnih zahtev. Vzlic temu nismo prav nič razočarani, zakaj od vsega početka smo vedeli, da je meščanski parlament zvesto orodje kaditalistične razredne države, da so v njem združene vse sile proti zastopnikom delavskega razreda. Vočigled tem dejstvom bi bila usodna napaka, če bi podcenjevali in zanemarjali pozitivno delo prvega ljudskega parlamenta.

Meščanski kandidati ropotajo sicer kakor mlini, da »parlament ni nič delal« in da »socialni demokratje niso nič dosegli« in da »se delavcem nič boljše ne godi«. To pesem ponavljajo in premlevajo vsi meščanski kandidati in vsi nasprotni časopisi.

Ampak, prijatelji, recimo, da ni noben zakon sprejet bil, ki so ga predlagali socialni demokratje. Kdo pa je kriv? V parlamentu je pač sedelo 87 socialnih demokratov, ampak okoli njih je sedelo 429 meščanskih poslancev — na vsakega socialnega demokrata pet meščanskih poslancev. In kakor na vsakem shodu in v vsakem društvu odločuje tudi v parlamentu večina. Če je meščanska večina odklonila nekaj tucatov socialno demokratičnih predlogov, ne zadene odgovornost naših poslancev, ki so predloge

sredstvi ameriksanske reklame konzumentom; od vseh strani pritiskajo na občinstvo proizvajalci in kramarji, hvalijo svoje blago, kriče, vabijo kupce, opremljajo izložbe s sijajnim bleskom. Kupec mora navsezadnje kupiti, kar se mu v množini ponuja. Kar se v množini proizvaja in ponuja, opredeljuje potrebe mase. Poedinec stika za svoje posebne želje lahko po vseh trgovinah, mogoče izsledi iskano stvar, mogoče tudi ne. Masa konzumentov pa je navezana na to, kar se v množini vsepovsod prodaja. V fiziološkem smislu je trditev znanstvenikov najbrž opravičena, da je obilno vživanje sadja in zelenjadi boljše kot mesna hrana. Ampak dokler ni teh živih dobiti cen in v velikih množinah, je to znanstveno spoznanje za ljudsko hranjenje brezpomembno. Če pravimo, da produkcija ovladuje konzum, s tem seveda še ni rečeno, da producentje lahko producirajo po svoji glavi, kar se jim zljubi, ker morajo konzumentje itak kupovati. S tem je le ugotovljeno, da mora prememba ljudskega hranjenja izhajati od produkcije, pa ne od propagande med konzumenti.

Popolnoma nevažne seveda niso oblike, v katerih se izražajo potrebe mas; produkcija se mora uravnavati po tem, kar ljudje zahtevajo, dočim se ljudje ne bodo dali dolgo

vložili, ampak meščanske stranke, ki so socialno-demokratske predloge odklanjale.

K sreči pa ni res, da bi se bili vsi napori naših poslancev izjalovili vsled odpora meščanske večine. Mnogim socialističnim predlogom se tudi meščanski poslanci niso upali upirati. Ker pa so naši nasprotniki pozabili, koliko od socialnih demokratov izdelanih in vloženih postav so morali skleniti, jim pokličemo nekatere v spomin.

Kako je bilo s stanovanjskim zakonom? Prvi predlog, da je izdelati tak zakon, je vložil naš sodrug Bretschneider. Prvi načrt, ki ga je bil sklenil draginjski odsek, je izdelal naš sodrug Reumann v zvezi s poljskim demokratom dr. Grossom. Temu načrtu se je upiral finančni minister, vsled česar so se začela pogajanja z vlado, da se zlomi njen odpor. Ta pogajanja sta vodila naša sodruga dr. Renner in Reumann. Dosegla sta kompromis. Tako je nastal zakon, ki sta ga poslanska in gosposka zbornica sklenili, cesar potrdil in ki je 22. decembra 1910. bil objavljen. S pomočjo ustanovljenega fonda bo odprt za stotisoč ljudskih stanovanj cenen kredit v znesku 400 milijonov kron. Veliko premalo je to, ampak s tem korakom se je država začela brigati za stanovanjsko vprašanje. »Socialni demokratje niso nič dosegli?«

Drug vzgled! V avstrijskih tovarnah za vžigalice še zmerom vporabljajo močno strupeni beli fosfor. Ta strup strahovito uničuje telo delavcev in delavk po teh tovarnah. Z groznimi bolečinami združena bolezen, t. zv. fosforjeva nekroza jih pomori. V drugih državah je vporaba belega fosforja prepovedana. Ampak avstrijska vlada nima poguma, da bi se doteknila profita tovarnarjev. Tu so posegli socialni demokratje. Sodrugi Schrammel je poslanski zbornici predložil zakonski načrt za prepoved belega fosforja. In ker se je vlada še zmerom upirala pritrditvi, je vložil sodrug dr. Adler nujni predlog, ki ga je zbornica 7. julija 1908. sprejela. Zakonski načrt sodr. Schrammela je zbornica sprejela 26. marca 1909. Gosposka zbornica in krona sta pritrdila temu sklepu. Od 1. januarja 1912 bo na tisoče avstrijskih delavcev in delavk varnih pred eno najstrašnejših obrtnih bolezni. »Nič niso dosegli socialni demokratje.«

Še en primer! Jeseni 1907 je vložil naš sodrug Winarsky nujni predlog, da naj poslanska zbornica odobri v juniju 1907 izdelani in vloženi predlog socialnih demokratov, kateri določa podporo za rodbine na vojaške vajepoklicanih rezervnikov in nadomestnih rezervnikov. Podpora naj znaša dve tretjini tega, kar zasluži k vojaškim vajam poklicani mož v civilnem poklicu. Meščanska večina je seveda predlog sodruga Winarskyja 12. novembra 1907 odklonila. Namesto tega je sprejela brezpomembno resolucijo. V aprilu 1908 je vlada zahtevala zvišanje domobranskega rekrutnega kontingenta za 4700 mož. Socialni demokratje so pobijali to zahtevo. Klerikalni patrijotje so seveda militarizmu vse dovolili, kar je zahteval; ampak z ozirom na socialno-demokratsko opozicijo jih je bilo strah pred volilci. Prosili so vlado, da naj jim olajša glasovanje za zvišanje rekrutnega števila s kakšno popularno predlogo. Po vzoru predloga, ki ga je bil stavil Winarsky, je predložila načrt zakona, kateri je v veljavi od 1. avgusta 1908. Četudi so podpore, ki jih je vlada dovolila, zelo pohlevne, vendar so velika dobrota za tisočere rodbine. »Socialni demokratje pa le niso nič dosegli.«

Nekaj zakonov, ki so jih socialni demokratje predlagali in ki je poslanska zbornica odobrila, je seveda običajno v gosposki zbornici: zakon o odpravi kazni za kršenje mezdne pogodbe, ki ga je predlagal naš sodrug Schrammel in ki ga je zbornica odobrila 8. junija 1810; zakon o nezgodnem zavarovanju stavbnih delavcev, vložil po sodrugu Reumannu, sklenjen 21. decembra 1909; društvena novela, ki jo je vložil naš sodrug Pernerstorfer in ki jo je sprejela poslanska zbornica 10. marca 1911. En zakon, ki so ga socialni demokratje predlagali in ki mu je poslanska zbornica pritrdila, je gosposka zbornica odklonila, in sicer zakon za znižanje davka na cukar, ki ga je predlagal sodrug Ellenbogen. Če bi našim nasprotnikom bilo do ljudskih reform, bi ne napadali socialnih demokratov, temveč gosposko zbornico, ki je reformo preprečila. Oni raje deklamirajo: »Socialni demokratje niso nič dosegli!«

V nemalo zadrego pa lahko spravimo naše klerikalne in narodnjaške nasprotnike, če jih vprašamo, kaj so dosegli. Pravični smo in priznamo jim, kar so dosegli. Pred 10 leti je Avstro-Ogrska potrošila na leto 420 milijonov kron. Letos pa nas velja militarizem 636 milijonov kron. Za 312 milijonov gradimo novih ladij. In ker nimamo drobiža pri rokah, da plačamo, si izposodimo 764 milijonov kron. Z dvorno-lakajsko-bizantinskimi velepotepami so naši klerikalci to dosegli!

Gospodarski razvoj in človeška volja.

Napisal Karel Kautsky.

Revizionisti ugovarjajo, češ da se največje protislovje pojavlja na Marxu samem: kot mislec je zanikaval prosto voljo in je zidal vse na nujen gospodarski razvoj, ki se samotvorno vrši, kot revolucijski bojevnik pa je razvijal najsilnejšo voljo in je apeliral

na pojavljanje. Kaj pomaga povečevanje mleka in zametovanje kave, ki je netečna? Ne vemo, če znanstveno velja trditev, da je mesna hrana za duševno in živčno izdelanega velikomestnega prebivalca najboljše. Ampak gotovo je, da je meso pri obedu delavca navadno edina sestavina, ki napravi hrano okusno in ki vzpodbuja tek. V tem smislu je govoriti o neobhodnosti mesne hrane.

Kako tesno je življenje mesa spojeno z modernim kapitalizmom, dokazuje dejstvo, da je v kapitalistično najrazvitejših deželah, v Ameriki in na Angleškem, najobilnejše, in da je v velikih mestih večje kot na deželi. Četudi so v posameznih deželah soodločilne tudi zgodovinske okolnosti in četudi je močnejši konzum v velikih mestih pripisati na račun mesojednega meščanskega prebivalstva, vendar kaže tudi izkušnja v novih kapitalističnih deželah, da je težko fabriško delo vpeljalo življenje mesa poleg stare rastlinske hrane. S tem pa pade ves znanstveni aparat, s katerim fiziologi nasprotujejo mesni hrani. Ne da bi se motili v svojih fizioloških izvajanjih — to se odmika naši sodbi — ampak zato, ker je to vprašanje družabno vprašanje in so fiziološki argumenti le postranskega pomena.

na hotenje proletarijata. Nepremostljivo nasprotje zija med teorijo in prakso Karla Marxa, tako nam složno oznanjajo revizionisti, anarhisti in liberalci.

V resnici v Marxu takega protislovja. Protislovje je le sad zmedenosti, ki se neprenehoma povračuje. V zamenjavanju volje obstoja protislovje. Marx ni zanemarjal pomena volje in »orjaške vloge žive človeške osebnosti« za družbo, temveč je zanikaval le prostost človeške volje, kar je nekaj povsem drugega. O tem smo že tolikokrat razpravljali, da je vsako nadaljno razmotrivanje odveč.

Dalje pa obstoji zmedenost tudi v tem, kako imenitno si predstavljajo gospodarstvo in gospodarski razvoj. Vsi ti učeni gospodje menijo, da se vrši gospodarski razvoj, ker je podrejen določenim zakonom, samotvorno, avtomatično, brez hotečih človeških osebnosti, tako da se jim zdi človeško hotenje element zasé poleg gospodarstva in nad gospodarstvom, element, ki povzroča, da se gospodarsko opredeljene reči razvijajo »tako ali drugače.« Tako naziranje je možno le v možganih, ki so se nalezli pojmov iz knjig in ki se z njimi dalje ukvarjajo, brez vsega živega naziranja na dejanski gospodarski proces. V tem pogledu jih proletarci vsakako visoko nadkriljujejo in so mnogo bolj usposobljeni za umevanje tega procesa in njegove zgodovinske vloge kot meščanski teoretiki, ki jim je gospodarska praksa tuja in tudi kot meščanski praktiki, ki jim je tuj vsak teoretičen interes, vsaka potreba, da bi o gospodarstvu kaj več umeli kot je neobhodno za pomnožitev dobička.

Ves gospodarski nauk je prazna igrača s pojmi za vsakega, kdor ne izhaja od spoznanja, da je gonilna sila gospodarskega procesa človeška volja. Vsekako ne prosta volja, ne hotenje samo na sebi, temveč opredeljeno hotenje. Vse gospodarstvo je v zadnji vrsti osnovano na volji do življenja, ki nastaja pri vseh premičnih in spoznavalnih bitjih hkrati z življenjem. Vsako hotenje izvira v zadnji vrsti iz volje do življenja.

Kakšne posebne oblike prizvema življenska volja organizma v vsakem poedinem slučaju, je odvisno od posebnih pogojev njegovega življenja — pogojev v najširšem smislu besede, obsegajočem ne le ohranjanje sredstva, temveč tudi življenske opasnosti in zapreke. Življenski pogoji opredeljujejo način njegovega hotenja, oblike in vspeh njegovega ravnanja.

To spoznanje je iztočiče materialističnega zgodovinskega pojmovanja. Toda čim preprostejše so pri preprostih organizmih razmere, ki si jih je na tak način razlagati, tem zloženjša je vrsta med golo voljo do življenja in med raznovrstnimi oblikami hotenja, ki jih privzemajo organizmi višjih stopenj.

Moja naloga ni, da bi te reči na široko obdeloval: nekaj misli naj zadostuje.

Življenski pogoji organizmov so dvojni: eni, ki se venomer povračujejo in ki se tekom mnogih generacij ne izpremenijo. Tem pogojem prilagojeno smotrno hotenje poraja navado, ki se podeduje in vsled prirodnega izbora ojači; iz nje nastaja instinkt, nagon, ki se mu poedinec pokorava v vseh okoliščinah, tudi pod izrednimi pogoji, ko to pokoravanje ne pospešuje in ne ohranjuje življenja, temveč ga uničuje. Vzlic temu je volja do življenja osnovni vzrok tudi tega hotenja.

Poleg življenskih pogojev, ki se enakomerno neprenehoma povračujejo, obstajajo drugi, ki se pojavljajo redko in izjemoma. Tu molči nagon in ohranitev življenja je odvisna od spoznavalne sile organizma, da spozna položaj in da uredi svoje ravnanje. V izpremenljivejših življenskih pogojih ko živi živalska vrsta, bolj se razvija nje inteligenca, deloma vsled tega, ker se spoznavni organi bolj uporabljajo, deloma vsled tega, ker priroda manj inteligentne poedince hitreje izločuje.

V človeku je inteligenca tako velika, da si ustvarja umetne organe, orožje in

pitati s stvarmi, ki jih ne marajo. Ampak družba ne vstvarja samo z nadvlado produkcije, temveč tudi z drugimi razmerami potrebe v hranjenju, ki nasprotujejo fiziološki teoriji. Najjačji in najznanejši vzgled je vživanje alkohola. Nič ni zdravju škodljivejšega, in vendar vemo, da ne gre samo za neumnost, temveč da kapitalistične razmere forsirajo vživanje alkohola, ki ga napredni revolucionarni delavci uduše le s strogo in brezobzirno disciplino.

Enako je z drugimi živili. Ne gre samo za njih tečnost, temveč tudi za njih slast, za vžitek, ki ga nudijo. Ljudje kapitalistične dobe žive v nenaravnih in zoprnih razmerah. Natlačeni v velikih mestih, v zatohlih izbah so odločeni od svežega zraka. Pregnano delo med ropotom strojev jim uničuje živce, velikomestno življenje s svojim šumom, razburljivimi boji, nemirno ne pušča ljudem počitka. Tudi meščanstvo in razumnštvo trpita pod bičem kapitalističnega boja za obstanek. Kdor živi na deželi ob mirnem, lahkem delu, v prosti naravi, ta si lahko izbere naravno, fiziološko naukom vstrežajočo krano. Ampak telesna izdelanost, živčna utrujenost vzbujata v kapitalističnih sužnjih potrebo po živilih in dražilih, ki se v naravnih, zdravih življenskih razmerah nikoli

orodje, da se ob danih življenskih pogojih bolje brani. S tem pa ustvarja zase nove življenske pogoje, ki se jim mora prilagoditi. Tako poganja tehnični razvoj, plod visoke inteligence, inteligenco naprej.

Tudi razvoj tehnike, plod življenske volje, znatno izpreminja življensko voljo. Žival hoče živeti, kakor je živela doslej. Več ne zahteva. Izumitev novega orožja ali novega orodja pa omogočuje boljše življenje, kot je bilo dosedanje, obilnejšo hrano, daljši počitek, večjo gotovost, ali pa zadovoljevanje novih potreb, doslej nepoznanih. Čimbolj se razvija tehnika, tembolj se prevrača volja do življenja v voljo do boljšega življenja.

Ta poslednja volja označuje kulturnega človeka.

(dalje prihodnjič).

Kapitalistične carine.

Čim se v deželi razvije domač kapitalistični trg, upreže kapitalistični razred državna sredstva v svojo službo, da izpodrine tuje konkurente in da zavzame njih mesto. Čisto navaden kramarski interes vleva kapitalistom, da si z varstvenimi carinami zagotove domači trg. Monopol za izkoriščanje na državnem ozemlju hočejo, ampak to stremljenje odevajo prav skrbno s plaščem narodnega interesa. Varstvene carine so neobhodne za razvitek narodne industrije, tako se glasi novo načelo.

Da imajo domače tovarne korist, če izostane dovoz iz tujine, je jasno. Iz zakonov kapitalističnega kopičenja sledi, da to razširjenje industrije pomnožuje produkcijo. Isti kapitalistični zakoni nam razodevajo, da je trgovska kriza navsezadnje neizogibna.

Uspeh vsega je pregan razvoj industrije in omejitev nadaljnjega razširjenja; nadaljni razvoj je odvisen od tega, če se posreči uravnati motene odnose s svetovnim trgovom. To se redno dogaja s tem, da tuja industrijska država sledeč svoji eksportni potrebi s koncentracijo kapitala, s pocenitvijo prometa itd. potlači blagovne cene in premaga varstvene carine. Domač kapital občuti neljubo konkurenco in zviša varstvene carine.

Nato se zopet ponavljajo pravkar opisane stvari. Varstvene carine služijo domačemu kapitalu, da posnema smetano z razširjene domače produkcije, ki sledi razvoju svetovnega trga.

Taka trgovska politika kapitalistične države je bila v začetku minulega veka nekoliko opravičena, ker se je na svetovnem trgu prav izdatno pojavljala industrijska hegemonija Anglije. Takrat so bile razmere na svetovnem trgu take, da je Anglija dobivala sirovine iz kolonij, živila z evropskega kontinenta, kamor je oddajala svoje izdelke. To izredno stališče Anglije pa je bilo mogoče le vsled neznatnega razvoja industrije in svetovnega trga in vsled zaostalosti socialnega razvoja Evrope. XIX. vek je temeljito pospravil te predpogoje za industrijsko nadvlado Anglije. Strojno tehniko je postavil na trdno znanstveno podlago in jo razdelil vsem narodom; v Evropi in Ameriki je ustanovil kapitalistični družabni red in izločil proletarijat, ki je za razvoj kapitalistične industrije neobhoden, postavil je osnovo za tak razvoj tudi v Aziji; z železniškim in paroplovnim prometom je pomešal narode; ustvaril je velika mesta, ki so postala križišča mednarodne kulture; denarni kapital je centraliziral, razsejal po vsem svetu in ga organiziral. Iz Londona ali Berlina ukazuje kapital — s pritiskom na električni gumb — delavskim vojskam po vsem svetu. Hkratu je tehnični razvoj izbrisal razloček med sirovinami in izdelki, dočim kapital razločka med predmeti sploh več ne pozna, temveč loči le še stopnje v poziciji, ki jih zavzemajo ti predmeti v cirkulaciji kapitala. Bombažno predivo je izdelek in hkrati sirovina tkalnic. Uvoz cenjenih železniških tirov napravlja konkurenco železarski industriji; ampak uvoz pospešuje razvoj železnic, ki množe potrebo po železu in omogočujejo razvoj moderne

železarske industrije. Uvoz cenene katuna izpodriva kmečko platnarstvo in omogoča razvoj bombažne industrije. Pred nami je razvoj svetovnega trga, ki se močno razlikuje od svojega začetka: prednosti v konkurenčnem boju ne uživajo industrije v starih, temveč v novih deželah, ker si laglje osvajajo vse tehnične pridobitve.

Izenačevanje proizvodnih pogojev v različnih deželah razkriva resnični značaj kapitalističnih varstvenih carin: ne gre za interes naroda, temveč za dobiček kapitalističnega razreda, ki narod izkorišča. Ista kapitalistična gospoda, ki torja »v interesu naroda« od države zagotovitev visokih cen, ista gospoda zahteva kar v eni sapi, da se delavci zadovolje z neznatnimi mezdami — v interesu domače industrije. Te zahteve izkoriščevalnega kapitala je zgodovina vseh dežel že zdavnaj ovrгла: Amerika je pokazala, da visoke delavske mezde ne zmanjšajo konkurenčne sposobnosti industrije, temveč da ji olajšajo tehnično in gospodarsko nadvlado; Nemčija, ki je do 1879 imela le reznatne carine, je dokazala, da si v prosti tekmi z Anglijo ni le razvila narodne industrije, temveč da si je osvojila tudi svetovni trg.

Kjer biva in se razvija v eni državi več nacionalnih buržoazij, stremi vsaka za tem, da povdigne svoj kramarski interes v splošen državni interes. V imenu narodnosti zatirajo narodi drug drugega. V imenu narodnosti se izrabljajo sredstva skupne države v prid vladajočemu narodu. Ker še niso države z varstvenimi carinami narodnostno raztrgali, se namesto carin pojavlja narodni bojkot. V imenu narodnosti izkorišča kapitalistični razred svoj narod. V boju za narodne predprave se kapital narodne razdore, ki ovirajo politično življenje in gospodarski razvoj vseh narodov.

Če se postavimo na stališče, da varstvene carine pospešujejo industrijski razvoj posameznih dežel in s tem svetovno produkcijo, potem ni uvideti, čemu naj bi ne imela Ogrska svojih carin in zakaj naj bi se Primorje s carinsko črto ne odločilo od Avstrije, kakor je poslednja ločena od balkanskih držav. Če pa priznamo velike gospodarske odnose avstrijskih dežel, ki bi jih carine le motile, tedaj velja isto tudi za sosedne pokrajine.

Kako goljufivi so navidezno praktični prevdarki carinske politike, si lahko predočimo na posameznih vzgledih. Če bi obdali Dunaj, ali Berlin, ali Pariz, ali London, ali Novi York s carinskim plotom, bi nedvomno nastale v okrožju teh carinskih plotov nove tovarne, da zalagajo potrebe milijonskega mesta. Ampak vsakomur je jasno, da bi te mestne carine le ovirale razvoj produkcije. Toda proizvodjalni odnosi cele dežele s svetovnim trgovom so še vse ogromnejši.

Narodni interes buržoazije je interes izkoriščevalca. Pa niti ta interes ni enoten. Tako vidimo sisteme carinskega varstva, prikrojene v interesu določne kapitalistične skupine na račun druge. Te vrste so agrarne carine. Ali pa nastajajo kombinacije kapitalističnih skupin, n. pr. carinski kartel agrarcev in železarjev, da si z varstvenimi carinami zagotove koristi na stroške celotne in prav posebno še eksportne industrije.

Varstvene carine so tako rekoč premije za tehnično zaostalost. Namesto da bi zvišali delavske mezde in s tem povzdignili kakovost dela na višino ameriškega delavca, pa zvišujejo varstvene carine, da se ubranijo tehnično nadkriljujoče ameriške industrije. Varstvene carine draže delavsko življenje in tlačijo mezde.

Brambna „reforma“.

Zadnje dni prihajajo na dan čedne določbe nove brambne predloge. Socialni demokratje se že dolgo potegujejo za brambno reformo; zahtevajo jo v interesu širokih ljudskih mas, ki so že zdavnaj site vojaških bremen. Socialni demokratje so zahtevali skrajšanje vojaške službe na dve leti, kar se je v mnogih državah že prav dobro obneslo, zahtevali so izpremembo vojaškega

kazenskega zakonika, ki ravna z obtožencem kakor za časa srednjeveške »feme«.

Vojna uprava je ugodila kosčku zahtevanih reform, ampak na brambo »reforma« je obesila tako butaro novih militarističnih zahtev, da je taka brambna reforma za ljudstvo in za socialno demokracijo nevsprejemljiva.

Dveletno vojaško službo hoče vojna uprava vpeljati samo za pehoto. Podčastniki bodo morali slejkoprej služiti po tri leta. Kogar potrdijo h kavalteriji, k topničarjem in žrebčarjem, ta sploh ne pojde domov pred koncem tretjega leta. Nadomestna rezervna služba je odpravljena. Domobranstvo se popolnoma izenači z linijo. Rezervna služba v liniji naj traja namesto 7 let, kakor doslej, 10 let; namesto 3 orožnih naj v liniji, naj bodo po želji vojne uprave odslej 4.

Od prihodne pomladi se ima število rekrutov pomnožiti za 56.000 mož. Vojska, ki šteje zdaj v miru 290.000 mož, ob vojni pa 900.000, se naj po načrtu vojne uprave pomnoži na 350.000 v miru in na poldrug milijon mož ob vojnem času. Da bo tako pomnožena vojska požrla ogromno denarja je razumljivo, in da nameravajo meščanski mogočnjaki na ljudska pleča nove težke davke je gotovo. Črne naklepe vojne uprave je treba vsekako preprečiti, brambno »reforma« bo treba temeljito refermirati. Ali jo bodo preprečile naše meščanske stranke, ki so že zdavnaj zapisane vojnemu molohu? Ali jo bo preprečil dr. Susteršič, ki bi dovolil, da se vsa slovenska domovina izpremeni v eno samo kasarno, samo da se prikupi dvoru in da si zaseda ministrski stolček. Proti klerikalcem, proti liberalcem in za socialno demokracijo oddani glasovi so glasovi proti militarističnemu vampirju, glasovi za pošteno, ljudsko brambno reformo.

Kdo je revolucionar?

Če opazujemo politično življenje — in to je naša dolžnost — potem se nam vidi kakor razburkano morje, ki narašča in zopet pada. Enkrat vidimo vstajajoče ljudstvo, ki si je v težkem boju priborilo kosček pravic, drugič zopet ojačeno nazadnjaštvo, ki nalaga ljudstvu novih bremen. To se monotonno ponavlja v zgodovini, toda le na površju, kajti v globini družbe sočasno vrši kapitalizem velikanski preobrat.

Brez počitka preustvarja kapitalizem tehnično podlago človeškega dela. Na mesto delavca iz krvi in mesa postavlja delavca iz jekla in železa in posebno zadnja leta so nam prinesla celo vrsto vevlačnih tehničnih izprememb. Stroj za dviganje je n. pr. povzročil v mnogih industrijskih obratih popoln preobrat, odkar se ga je izpopolnilo v modernem smislu in le en primer naj tu navedemo v dokaz te trditve. V neki tovarni se je preje rabilo pri »Martinovi peči« šestindeset delavcev, ko se je pa postavilo novo dvigalo, se je njih število skrcilo na šestnajst. Dokler so delavci sami opravljali delo pri »Martinovi peči«, so bili proizvodjalni stroški določeni z 1 marko in 47 pfenigi za tono železa. Ko se je pa mesto delavcev postavilo dvigalni stroj, so se proizvodjalni stroški skrcili na 62 pfenigov. Ta primer nam jasno dokazuje koliko dela opravlja stroj; trideset družin je na cesti, dobiček kapitalista pa narašča, ker so proizvodjalni stroški nižji.

Sočasno s razvojem tehnike narašča moč velekapitala. Velekapital se poslužuje raznih sredstev, da ugonobi manjša podjetja ter jih dobi v svojo odvisnost. V zadnjih letih se posebno pojavlja nek nov tozadeven način: razdelitev moči. Velika elektrarna oskrbuje vsa mesta in vasi in vsa industrijska podjetja celega okraja z električno silo — vsi so odvisni od centrale. To opazujemo že po več krajih, posebno tam kjer je industrija bolj razvita. Kakor z električno silo, tako se dela tudi s plinom in velike tovarne, v katerih se topi železo, preskrbujejo vso okolico s plinom za razsvetljavo. Mestne plinarne se opuščajo, ker ne morejo tekmovali z velikimi tovarnami, kajti plin, ki se ga dobiva pri topljenju železa je veliko ceneji ker povzroča zdatno nižje proizvodjalne stroške. Na ta način postajajo velika industrijska podjetja ob enem tudi središča za oddajo sil in razsvetljave; če ustavijo delo, potem morajo praznovati tudi druge tovarne, ker ne dobivajo

potrebne sile za svoj obrat, cestna razsvetljava preneha in na tisoče hiš je brez luči.

Če to opazujemo potem bi lahko mislili, da vsled teh pojavov število industrijskih delavcev hitro pada, če se povsodi mesto delavcev namešča stroje. Temu pa ni tako, kajti *akumulacija kapitala* se tako hitro razvija, da masa živih delavcev, ki stoje v službi industrijskega kapitala, jako hitro narašča vzlic temu, da opravlja poleg živega delavca tudi še jekleni stroj svoje delo. V tem trenutku ko se v eni tovarni vsled nameščanja strojev odpušča delavce, se že v drugem kraju ustanavljajo nova podjetja, v katera lahko takoj vstopijo odpuščeni delavci, poleg njih pa še priseljenci, ki so se priselili s kmetijskih krajev in iščejo zaslužka v mestnih tovarnah. Število industrijskega delavstva torej jako hitro narašča. Ljudstvo se zbira v velikih mestih in središčih industrije, med tem pa osamevajo vasi, ker jih prebivalci zapuščajo. Tako je n. pr. narastlo število prebivalcev v Nemčiji od leta 1905. do 1910. za 4.500.000 duš; od teh jih je narastlo v mestih z več nego 100.000 prebivalci 1.800.000; v srednjih mestih z več nego 20.000 do 100.000 prebivalci 1.200.000 in ostanek se je porazdelil na posamezne manjše industrijske kraje, tako da v kmetijskih okrajih o naraščanju sploh in mogoče govoriti.

Hitremu razvoju industrije ne more enakomerno slediti kmetijstvo in deloma tudi ne rudokopstvo. To je vzrok, da primanjkuje surovin in se vsled tega podražujejo ravno tako kakor živila. Amerikanska volna je n. pr. leta 1910 ravno tako obrodila kakor leta 1901 in vzlic temu ji je cena dvojno poskočila. Kako to? Produkcija volne je namreč v zadnjih desetih letih jako poskočila, še večja pa je zahteva po volni — in to je vzrok visokih cen! Iz ravno takih razlogov je poskočila tudi cena pšenice, rži, koruze, mesa, kože, premoga in kovin — poljedelstvo in rudokopstvo namreč ni moglo zadovoljiti stavljenih zahtev in jih spraviti v soglasje z razvojem industrije. Posledica je splošna druginja.

Obvladovalcem industrije in poljedelstva pa še ne zadoščajo visoke svetovne cene njihovih blaga. Na njih zahtevo mora zapreti država s colninami in uvoznimi prepovedmi domači trg zato, da lahko podražujejo svoje blago tudi še čez svetovne cene. Skriti za colninskimi ozidjem pred tujo konkurenco se kapitalisti organizirajo v kartelih, sindikatih in trustih in potem teh organizacij obvladujejo trg. Medsebojno izločijo kapitalisti vsakršno konkurenco s tem, da se dogovori, koliko se ima producirati. S tem dosežejo, da ne preostaja blaga in se cene vzdržujejo na višini. Oddajajo pa tudi prodajo blaga posebnim kartelnim pisarnam ali bankam in s tem onemogočijo, da bi posamezen podjetnik prodajal svoje blago ceneje kakor njegovi tovariši. Na ta način dobijo vso vlado na trgu ter jo izrabljajo za poviševanje cen.

Prej so padle cene blaga, če je bilo vsled tehničnega napredka mogoče ceneje izdelovati; danes pa vzdržujejo kapitalisti dogovorno cene na višku in če produkcijski stroški se tako padejo. Tehnični napredek torej ne tlači več cen blaga, temveč množi le dobiček kapitalistom.

Tako opazujemo *druginjo* na celi črti; množitev ljudstva v velikih mestih povzroča podraževanje stanovanj; zaostalost kmetijstva za hitrim razvojem industrije povzroča podraževanje živil, karteli kapitalistov podražujejo obleko, perilo, obutev, kurjavo in razsvetlavo; carine in uvozne prepovedi poostrejuje druginjo v obče. Ker pa delavstvo vsled splošnje druginje najboljčutneje trpi zato zahteva povsod povišanje plač. Temu se pa zopet nasproti postavljajo kapitalistovske organizacije. *Podjetniške zveze* pretvorijo vsako posamezno stavko v splošno izprtje; če stavkajo delavci v eni tovarni, se odpusti tudi delavce drugih tovarn, ki so v bližini, ali pa celo v celi državi. Gospodarski boji postajajo torej vedno obsežnejši. To smo videli lanijsko leto na Norveškem, v Nemčiji in na Francoskem.

(Konec prihodnjic.)

Dopisi.

Zidan most. Kakor zvezda repatica se je v Laškem in Brežiškem okraju pojavil dr. Benkovič in stika za volilci, ki naj bi ga volili. Kakor smo slišali iz zaupnih krogov, mu jako slaba prede, tako, da je že sam skoraj popolnoma obupal. Pred nekaj časom se je celo v Širjah pokazal in iskal glasove, toda kakor smo slišali od kmečkega prebivalstva, ga isto prav nič ne mara, ker je spoznalo, da dr. Benkovič v teh štirih letih v zbornici ni storil drugega kakor prepiral se z Malikom. Za volilce pa, ki so pomanjkanje trpeli se niti zmenil ni. To so poslanci, ki nam obetajo nebesa, tiščijo nas pa v pekel. 13. junija bomo že skrbeli zato, da se mu ne bo treba voziti v prvem razredu na Dunaj. Mi hočemo imeti prave ljudske zastopnike, ne pa kimovcev a la dr. Benkovič. Vsakemu volilcu pa bomo povedali kaj je dr. Benkovič storil za svoje volilce in to je prav na kratko rečeno: nič! Ker so Benkoviču tudi v Brežicah povedali, da ne marajo zanj, je šel v Celje iskat sreče.

Pa še enega kimovca moramo omeniti in ta je baron Moskon iz Pišec pri Brežicah. Tega visokorodnega gospoda neznansko mika zvedeti kdo bo kandidiral od naše stranke. On še nikakor ne more pozabiti, kako je pri zadnjih volitvah v državni zbor propadel. Če hoče zopet propasti, naj le zopet kandidira in pride v Zidan most, kjer bode še več zvedel nego l. 1907.

Volilci

Radeče pri Zidanem mostu. Očka župan so čisto pozabili kake dolžnosti imajo napram občini in občani so res lahko ponosni na svojega starokopitnega župana. Ob suhem vremenu je po cestah v trgu tako kamenje, da bi se človek lahko pobil, kadar pa dežuje je tako blato, da bi lahko kar utonil v njem. Odkod pa to pride? V Radečah so zidali novo cerkev in ves prah in kamenje so zvozili na cesto, mesto v jamo. Kaj takega je mogoče le pod županstvom gospoda Rižnarja, ker drugod ne vozijo smeti in blato na cesto. Pregovor sicer pravi: Dobro delo se samo hvali, toda tu ne moremo tega reči. Ko je bil gospod Rižnar izvoljen za župana, je bila njegova prva skrb, kako bi ovekovečil svoje ime, ter v to svrhu dal pri mostu na desnem bregu Save napraviti spominsko ploščo, na kateri se blišči tudi njegovo ime, ker je bil ravno takrat župan, ko se je gradil most. To izgleda ravnotako kakor bi bil on postavil most, ali pa ga vsaj plačal. Toda s takimi stvarmi se on ne ukvarja, to prepusti rajši drugim. Pa saj tudi spominske plošče ni sam plačal. Za take stvari so občani tu. Tudi Radeško postajališče še ni gotovo, dasiravno že dolgo čakamo nanj. Železnica je dala napraviti jamo za smeti in pepel, kar je stalo kakih petdeset kron in plačali jih bodo občani. — V letošnjem pustu bi bila občina lahko imela precej dohodkov za licence, če bi bil hotel oče župan in njegovi pristaši, ker so občani zanje prosili. Toda g. Rižnar in njegovi pristaši raje izkoriščajo občino, kakor pa da bi ji kaj pomagali. Če bo šlo tako naprej, se bo g. Rižnarju kmalu izpodmaknil županski stolček in da ga potem več ne zasede, se bo že poskrbelo.

Iz Jesenic. Tistih par možičkov Z. J. Ž., ki se nahajajo na Jesenicah igrajo zelo žalostno vlogo. Sploh ne vemo zakaj se tako imenujejo. Saj smo tudi mi Slovenci in morda še celo boljši kakor oni, samo razloček je ta, da se mi neprenehoma borujemo za izboljšanje položaja vseh, kar lahko dokazemo z dejstvi, oni pa delajo le zgago. Če bi pa kdo hotel zavrtniti to našo trditve kot neresnično, mu jo tako temeljito pojasnimo, da se mu sedaj o tem še niti ne sanja, in sram ga bode, če je še tako zabit. Poznamo razmere temeljito in ne bavimo se s takimi frazami kakor možički okrog „Naše Moči“ iz Z. J. Ž. Naše socialno-demokratsko časopisje budi in zastopa slovensko delavstvo že dolgo vrsto let; dopisujejo in urejujejo ga sodrugi, katerim je popolnoma znana vsa mizerija na železnici in so bili sami železni-

čarji za časa najhujšega preganjanja ter so žrtvovali vse mogoče za izboljšanje položaja svojih tovarišev.

Vsaka stranka ima nekakšen program, po katerem naj se deluje za izboljšanje položaja članov. Verjemite pa, da člani prej omenjenih strank oziroma organizacij niti ne vedo zakaj se pravzaprav gre, da niti svojega lastnega programa ne poznajo še toliko ne kakor mi, ki nismo njih pripadniki. Povemo jim njih program na glas: „Nemce je treba spraviti iz slovenskega ozemlja, Slovenec naj se ravno tako vpoštevja in naj se jim da take pravice kakor Nemcem in izpite naj se dela v slovenščini. To je ves njih program, ki naj bi bil tako vabljev. Torej prazen želodec, pest v žepu in psovko na jeziku pa hajd nad Nemca, kateremu se nič boljše ne godi kot nam Slovincem. Strezajo pač neslanosti po svojih časopisih, nas blatijo in rohné proti nam, nimajo pa niti enega resnega nastopa in niti enega svojega uspeha. Prijatelji s figo v žepu, vam se bodo Nemci še bolj smejali in kar pišete po vaših časopisih, oni itak ne znajo čitati. Povejte nam samo en slučaj, kjer ste resno nastopili za izboljšanje razmer, mi ga ne vemo. Vedno imate pripravljen izgovor, da je organizacija še preslaba in da vas je še premalo. Povemo vam pa, da ko bi vas bilo še toliko, bi po svojem „programu“ ne napravili drugega nego še večjo bedo, ker za drugo itak niste, nego da dražite poštene ljudi in razdirate železničarsko slogo.

Odkritosrčno vam povemo, da vas prav nihče ne vpoštevja, ne Nemci in ne kdo drugi, pač pa vas vse smatra za pajace in stare babe. Sami sebi pljujete v žepe in delate krivico sebi, svojim družinam in tovarišem. Torej pamet in če že sami niste za plodonosno delo, pa vsaj druge pustite pri miru.

Domače vesti

Volilni imenik v Trstu je razgrnjen od 11. do všteti 24. t. m. Železničarji, brigajte se za svojo volilno pravico in pogledajte če ste vpisan. Izpuščenih je mnogo železničarjev. Kdor ni vpisan v volilni imenik, ne more 13. junija voliti.

Volilni imenik je na vpogled tudi v Delavskem domu, ulica Boschetto štev. 5, II. nadstr. ob delavnikih od 8. ure zjutraj do 10. ure zvečer, ob nedeljah pa od 9. ure zjutraj do 1. ure popoldne.

V svrhu reklamacij je seboj prinesli delavsko ali pa vojaško knjižico.

Praznovanje prvega majnika. V Trstu je prvi majnik že splošno priznan največji praznik celega leta. Ta dan počiva delo po vseh delavnicah in tovarnah in zaprte so vse trgovine po mestu; cestna železnica ne vozi, po zasebnih pisarnah se ne dela. Mesto ima tako popolnoma prazničen značaj, kakor noben drug dan v letu.

Letos je majska slavnost krasnejše vspela nego kdaj poprej. Na velikih prostorih Wildtjevega zemljišča so se predpoldne vršili shodi, popoldne pa veselica.

Za shode so bili postavljeni trije odri. Na italijanskem sta govorila sodruga dr. Piscal in Valentin Pittoni, na slovenskem Etbin Kristan in Petejan, na nemškem pa Huppert. Na ogromni trati je bilo zbranih najmanj 15 do 16.000 ljudi; okrog slovenskega odra jih je bilo dobrih 4000.

Po shodih je bil spreved po mestu z godbo in zastavami.

Na istem prostoru je bila popoldne veselica z raznimi zabavami, ki je krasno vspela. V nekaterih urah je bilo tam najmanj 50.000 ljudi.

Kakor je posneti iz poročil drugih krajev, je praznovanje prvega majnika povsod dobro vspelo.

Železniška neizgoda v Blačah pri Beljaku. Dne 26. aprila t. l. se je pretrgal tovorni vlak št. 772 na progi Beljak—Pod Rožčico in povzročil nezgodo, pri kateri je bilo več

uslužbencev težko ranjenih. Vlak št. 772 je odpeljal iz Ledenic ob 1. uri 18 min. ponoči proti Blačam. Imel je sedem minut zamude. Ko je bil še 3 kilometre oddaljen od Blač, sta čutila nadsprevednik Ivan Köppl in strojevodja Roth močen sunek.

Nadsprevednik Köppl je zaklical prvemu čuvaju, ki ga je vlak srečal, naj pazi, če ni morda vlak pretrgan. Takoj nato je nastal tako močen sunek, da je vrgel nadsprevednika Köppla v ograjo stojišča in odbil zopet nazaj v prtljajni voz, kjer je obležal težko ranjen. Zaman je klical na pomoč, ker tudi manipulant Andrej Mayer je bil težko ranjen. Ko je vlak došel v Blače, se je videlo, da je privlekel le sedem vóz seboj, katerih zadnja dva sta tičala drug v drugem tako, da je bil od vsakega le en par koles na tiru.

Ker pa v primernem času ni došel odtrgani del vlaka, je strojevodja Roth s samim strojem peljal temu delu naproti. Spremljal ga je težko ranjeni nadsprevednik ki se je komaj držal po konci, in postajno oboje. Ko so dospeli na mesto nezgode, so našli kup razvalin in v njem težko ranjenega sprevednika Krištofa Schaar-a.

Sprevednika Ivan Schader in Ivan Schuss, ki sta bila na odtrganem delu vlaka, sta k sreči ostala nepoškodovana.

Iz Področice je došel zahtevani pomožni vlak. Promet se je vzdrževal potom prestopanja. Brzovlak št. 501, ki odhaja iz Beljaka ob 6. uri 59. min. je z majhno zamudo prvi zopet prevozil mesto nezgode.

Ponesrečeni nadsprevednik sodr. Köppl je splošno priljubljen zaupnik železničarjev.

Manipulant Mayer je bil ranjen vsled tega, ker je sunek zaloputnil vrata. To bi se pa lahko zabranilo, če bi bila vrata zavarovana proti nepričakovanemu zapiranju.

INOZEMSTVO.

Nov železničarski bojevnik. Hrvatski železničarji imajo sedaj svoje lastno glasilo: „Hrvatski Železničar“, ki izhaja v Zagrebu trikrat na mesec. Prva številka je izšla 15. aprila t. l. S to številko je glasilo naših hrvatskih sotrpinov slavilo svoje vstajenje. „Hrvatski Železničar“ je pred šestimi leti prvič izšel in z njegovim izhajanjem je pričelo svitati v glavah tlačenih in izkoriščanih železničarjev.

V mesecu maju 1906 je bil »Savez železničarskih radnikov« železničarji že jako lepo razvit, in je štel 24.000 članov. To pa je bilo izkoriščevalcem trn v peti. Nastali so progoni. Brez milosti se je metalo na ceste železničarje, ki so podjetjem skozi leta žrtvovali mladost in zdravje. In te progone so izkoriščevalci kronali z razpustom organizacije, in uvedbo službene pragmatike, ki je spravila železničarje v krute okove vojaške discipline.

Veseli smo se s hrvatskimi železničarji vred, da je njih glasilo vtretič na novo izšlo in pristrčno pozdravljamo novega sobojevnika, ki bo branil pravice tlačenih in zatiranih trpinov.

Za odpuščene železničarje na Francoskem.

Na vladno posredovanje v prilog odpuščeni železničarjem so železniške družbe kaj objestno odgovorile. Upravni sveti so v soglasju z delničarji izjavili, da jim je želja vlade in skoro soglasen sklep poslanske zbornice toliko mar kakor lanski sneg. Z nedosegljivim cinizmom trdijo, da bi zopetni sprejem odpuščanih železničarjev — ki je, kakor znano, na državnih železnicah imel najblagodejnejši učinek — spravljala »varnost potujočega občinstva« v nevarnost, in se postavljajo na stališče, da so železnice zasebna podjetja, v katera država nima vtikati svojega nosu. Kako je s tem argumentom, so razložili kot revolucionarne misli. Tako pravi klerikalni grof de Mun: »Kedar gre za stavko, se sklicujejo na javni interes, ki napravlja železniške družbe za podjetnike svoje vrste, če pa gre za kaznovanje železničarjev, se sklicujejo na industrijsko svabodo«. De Nun naglašja potem, da stavka sama na sebi ne pomeni kršenja službene pogodbe. Meščanski »Temps« ga pita vsled teh nazorov z »zaveznikom anarhije«.

Vprašanje je, kaj sedaj? Kako se bo končal spor med delavstvom, ogromno večino parlamenta in vlado na eni ter železniškimi družbami na drugi strani? Na železničarski strani je že padla

beseda o novi stavki; da se vlada ne bo mogla postaviti. Ob stavki na stran železniških družb je gotovo. Ampak vprašanje je, koliko časa se bo sedanja Monisova vlada držala, in pa če so železničarji dosti močni za stavko. Resnica je, da je organizacija težke udarce nepričakovano hitro prebolela; ampak če je že godna za nov boj, se ne dá tebi nič meni nič odločiti. Tajnik strojniške zveze priporoča drugo rešitev konflikta: odpuščene železničarje je sprejeti v državno službo. Ampak ta rešitev, ki bi odpuščene kajpakda zadovoljila, pomenja sramotno kapitalizacijo vlade in uničenja koalicijske svobode, katero so železniške družbe nameravale zadeti.

Železničarsko strokovno društvo je izdalo na vse železničarje, na delavstvo vseh poklicev in na občinstvo oklic, v katerem slika položaj in poziva na solidarno podporo ob novem gibanju. Delavska zveza prireja strokovne shode po vsej deželi. Vlada namerava poskusiti s ultimatom na železniške družbe. Uspeha ni pričakovati in vsled tega stoji Francija na pragu novih, velikih razrednih bojev.

Socialistične zmage v Ameriki.

V zadnji volilni bitki je socialistična stranka pridobila mnogo postojank. Posebno sijajno je zmagala v malih mestih na deželi. V par dneh je bilo izvoljenih osem socialističnih županov.

V Berkeley (Kalifornija) je sodr. I. Stitt Wilson izvoljen županom in še dva socialisti v mestni svet.

V Butte (Montana) so socialisti osvojili celo mestno vlado. Sodr. Duncan je izvoljen županom z večino 1834 glasov. Izvoljeni blagajnik, policijski sodnik in pet mestnih svetovalec izmed devetih so socialisti. Butte je veliko rudniško mesto, ki šteje 40.000 prebivalcev. Tam je tudi večja slovenska naselbina.

Flint (Mišigen). Izvoljeni so: sodr. A. C. Menton županom, trije mestni svetovalci, dva šolska zaupnika, jeden supervisor in več drugih kandidatov socialistične liste. Menton je tobačni delavec.

Greenville (Mišigen). Izvoljen je socialističen župan in večina socialističnih kandidatov.

Beatrice (Nebraska). Pri volitvah 4. aprila je zmagal socialistični kandidat za župana, sodr. W. E. Griffen. Mesto šteje 10.000 prebivalcev.

Wymore (Nebraska). Socialist Edvard Mauch župan, nadalje mestni klerk, blagajnik in dva člana mestnega sveta. Vsi socialisti.

Red Cloud (Nebraska). Sodr. Edvard Fol je izvoljen županom.

Victor (Colorado). Vsi kandidatje socialistične liste so izvoljeni. Victor je rudniško mesto in rudarji so soglasno volili socialiste.

Razventega so socialisti zmagali še v raznih drugih mestih.

V Milwaukee-ju so stari politični nasprotniki socialistov vstali iz grobov ter skupaj zvelikli vse ostanke razbite republikanske in demokratske stranke in jih mobilizirali proti socialismu. V Milwaukee-ju sta danes samo dve politični stranki: socialistična in protisocialistična. Bojna taktika antisocialistov je blatenje in obrekovanje mestne uprave. (Naši nasprotniki so si pač povsod jednaki. Op. ur.) Popje so organizirali nekakšno »Catholic Social Union« (Katoliško socialno zvezo), katere edini namen je pobijati socializem. Stari združeni kapitalistični politikarji so to »zvezo« sprejeli z odprtimi rokami in vsled tega se je združenim klikam posrečilo iztrgati socialismu nekoliko mandatov. Delarci so doslej premalo uvaževali protisocialistično agitacijo. Mnogi so bili tako gotovi zmage, da celo niso šli volit. Predsednik mestnega sveta (socialist) je rekel po končanih volitvah: »Veseli me, da se je to pripetilo ravno sedaj — še o pravem času. Sodrugi so se marsikaj naučili in časa je dovolj, da popravimo napako«.

„Zadružništvo in delavsko gibanje“.

Pod tem naslovom je v nemškem jeziku napisal Herman Fleissner razpravo, v kateri naglašja pomen konsumnih zadrug za avstrijsko delavsko gibanje. Ne da bi konsumna društva postala politična, je vendar želeli njih sodelovanje s stranko in strokovnimi organizacijami.

Glavna naloga konsumnega društva je direktno blagovno posredovanje z izločitvijo nepotrebne prekupovanja. Tako se članom prihrani znesek, ki popotuje sicer pod imenom trgovskega dobička v žep zasebnega trgovca. Prihranke prejema člani ali v obliki cenejšega blaga ali pa v gotovini po množini kupljenega blaga. Fleissner smatra za najboljšo obliko *dobro in nekoliko cenejše blago*, da se privabijo novi člani, ostalo pa v gotovini.

V času neznanske draginje, ki jemlje denarju vrednost in manjša kupno silo konzumentov, konsumno društvo že s tem svojim poslovanjem izboljšuje položaj delavstva. Poleg tega regulira konsumno društvo ceno v korist vsem kupovalcem. S posebnimi fondi podpira brezposelne in stavkujoče, z zagotovitvijo mrtvaščine zavaruje delavce za slučaj nesreče. Seveda je za vse to treba velikega idealizma članov, ki ne smejo gledati za velikim hipnim dobičkom. Orjaška konsumna organizacija v Hamburgu je začela v zadnjem času sama celo z zgradbo stanovanj. Že iz tega navedenega je razvidno kakšne ogromne in dalekosežne naloge čakajo konsumno gibanje.

Nevtralizacija t. j. izločitev konsumnih društev iz strankarsko-političnega življenja se ni nikjer obnesla. Politične stranke upljvajo tako močno na davčno, carinsko in zdravstveno zakonodajo, da morajo tudi konsumna društva, ki so močno zainteresirana na teh vprašanjih, zavzeti stališče napram posameznim strankam. Člani konsumnih društev so večinoma *delavci, njih konzumentski interesi* se vse močnejše pojavljajo kot pri ostalih razredih; konsumnim društvom pristopajo, da prejema cenena živila, vse zakonodajne odredbe pobijajo, ki služijo draginji. Podpirati morajo stranke, ki se bore za cenena živila in za visoke mezde. Ker obstoja samo ena taka stranka, ker je ta stranka *socialna demokracija*, ki tudi sicer zastopa delavske razrede, je razumljivo, da se konsumno gibanje tesno oklepa političnega gibanja: eno kot drugo izvira iz stremljenja, da se izboljša delavski razredni položaj.

Okrožnice južne železnice v delavskih zadevah.

Generalno in prometno ravnanje južne železnice sta glede delavskih zadev izdali več okrožnic, katere tukaj priobčimo.

130. Prostovožni listki za brzovlake za uslužbence in delavce; prostovožni listki za žene in otroke delavcev.

V spremenitev dosedanjih predpisov se določa, da se z dekretom nastavljenim uslužbencem in njihovim družinskim članom v posebnih slučajih ob normalnem prometu more podeliti nakaznice za brzovlake že za vožnje nad 100 kilometrov. Za vožnje samo na dunajskih lokalnih progah ni dovoljeno izdajanje nakaznic z veljavnostjo za brzovlake.

Pod prej navedenimi, za dovolitev nakaznic za brzovlake dekretom nastavljenim uslužbencem določenimi omejitvami se more od sedaj naprej dajati nakaznice za brzovlake tudi delavcem, ki so nepretrgano deset let v južnoželezniški službi in sicer za avstrijske proge južne železnice. Delavcem, ki so nepretrgano deset let v južnoželezniški službi se more povodom dopusta izjemoma podeliti nakaznice za prosto vožnjo z brzovlaki po avstrijskih progah v okviru gori omenjenih omejitev tudi za žene in nedorasle otroke, ki živijo z njim v skupnem gospodarstvu, da skupno izrabijo dopust. Za goriomenjene svojce delavcev povodom dopusta zahtevane prostovožne listke kakor tudi prostovožne listke za delavce same se izgotavlja pri obratnih inšpektoratih, delavniških vodstvih, oziroma materialni upravi. Za podelitev prostovožnih listkov za svojce v izrednih slučajih je upravičeno le predpostavljeno ravnanje. Vsi prostovožni listki za delavce in njih svojce dobijo pečat: »Legitimation vorweisen« (izkaznico pokazati). Lastnik listka je torej podvržen izkazni obveznosti.

131. Spremenitev „Določb za delavski odbor c. kr. priv. južnoželezniške družbe (avstrijske proge)“.

1. Na koncu 5. odstavka 6. § se doda sledeči nov stavek:

»Razventega je na dnevni red postaviti vse zadeve, katere je radi oddaje mnenja predložiti delavskemu odboru«.

2. 8. odstavek § 6. dobi sledeče novo besedilo:

»Za sklepčnost je potrebno, da je navzočih nad polovico odbornikov. Predsedniku je dano na voljo, naj se-li razpravlja o dotični zadevi ob nenavzočnosti poedinih odbornikov, ali pa se preloži na prihodnjo sejo«.

3. Na koncu 1. odstavka § 7. se doda sledeči nov stavek:

»Če je član vsled vdeležbe odborovih sej oškodovan na svojih postranskih dohodkih, dobi razven normalne dnevne mezde še odškodnino v višini polovice normalne dnevne mezde«.

132. Okrožnice o delavskih zadevah.

Vpoštevanje opetovano izraženo željo delavstva določam sledeče:

1. Vse odloke o delavskih zadevah, ki jih izda generalno ravnanstvo na podlagi razprav delavskega odbora, kakor tudi vse druge odredbe, ki se tičejo vsega delavstva avstrijskih prog, je v prihodnje objaviti v okrožniški zbirki A.

2. Okrožniška zbirka A mora od sedaj naprej biti za delavce na vpogled razgrnjena pri predpostavljenem službenem mestu.

3. Članom in namestnikom delavskega odbora je od sedaj naprej dajati vsakemu po en izvod okrožniške zbirke A. V to svrhu potrebno število izvodov dobivajo dotična službena mesta od pristojnega ravnateljstva.

O vsebini te okrožnice je obvestiti vse predrejene delavce.

133. Zvišanje začetnih mezd in spremenitev napredovalnega obrisa za delavce.

Z ozirom na želje in predloge, predložene na zadnjih sejah sekcij delavskega odbora, je upravni svet po mojem predlogu na svoji seji dne 30. marca t. l. odobril zboljšanje dosedaj veljavnih mezd in napredovalnih norm, ter zvišanje začetnih mezd za iste postaje, kurilnice, delavnice in progovzdrževalne sekcije, kjer to zahtevajo krajevne razmere.

Za mezdno napredovanje veljajo od 1. julija t. l. naprej sledeče norme:

Med profesionaliste uvrščeni delavci kurilnic, delavnic in progovzdrževalnih sekcij kakor tudi prometa napredujejo vsaki dve leti za 20 vinarjev, do dosege najvišje meзде.

Najvišje meзде se zviša v onih službenih krajih kjer se je zvišalo začetne meзде in sicer za isti znesek; v ostalem ostanejo dosedaj veljavna temeljna načela še zanaprej v veljavi.

Nadaljne odredbe glede vprihodnje veljavnih mezdnapredovalnih norm in razvrstitve mezdnih kategorij kakor tudi odobrenih mezdni zvišanj, oziroma zvišanja začetnih mezd se od strani strokovnih ravnateljstev naznani dotičnim službenim mestom, katera imajo skrbeti za njih primeren razglas.

Zvišanje mezd se uveljavi z isto mezdno dobo, ki prične s 1. majem 1911, ali pa seže v mesec maj.

134. Podelitev službene obleke delavcem, ki so neopretrgano zaposleni kot zavirači.

Z odobrenjem upravnega sveta določamo, da se od sedaj naprej podeljuje službeno obleko vsem delavcem, ki so normalno zaposleni v službi kot zavirači:

Omenjeni dobivajo sledeče:

1 sukneno bluzo	nošna doba 2 leti
1 hlače št. 2	1 leto
1 suknem površnik	2 leti
1 čepico št. 3	1 leto
1 kučno	2 leti
1 platneno bluzo	2
1 dolg gol kožuh	4 leta

Pri premenitvi v zaviraški službi je obleko izločenega zavirača podeliti njegovemu namestniku, izvzemši če sta toliko različne rasti, da obleka enega ni drugemu prikladna.

Pomožne zavirače, ki le od slučaja do slučaja opravljajo zaviraško službo, je kakor dosedaj opremiti z obleko iz inventarja in sicer: z 1 čepico št. 3, 1 kučno, 1 suknem površnikom in 1 kožuhom.

Izpred sodišča.

Železniška nezgoda v Beljaku. Dne 3. t. m. se je v Celovcu pred tamošnjim deželnim sodiščem vršila obravnava o obtožbi, ki jo je vložilo državno pravdnistvo proti asistentu južne železnice, Henrik Lang-u in strojevodju sodrugu Franu Ružičku radi železniške nezgode v Beljaku 24. decembra l. l., ko sta skupaj trčila obojni vlak št. 430 in tovorni vlak št. 455.

Pri obravnavi je bila navzočih cela vrsta uslužbencev kot. priče. Sorodniki in prijatelji obtožencev so polnili prostor za poslušalce do zadnjega kota.

Obtožnica obtežuje asistenta Langa, da je kot službujoči uradnik na glavnem kolo-dvoru dal dovoljenje za odhod vlaka 430, predno se je prepričal če je naproti vozeči vlak 455, kar bi bil moral storiti po členu 121. predpisov za prometno službo. Strojvodju sodrugu Ružičku, ki je isti dan vozil vlak 430, ter sam bil težko ranjen pri tej nezgodi, pripisuje obtožnica krivdo, ker so znamenja in ogibe stale za prihod vlaka 455 in ne za

odhod vlaka 430, da se Ružička pri tem oziral na določbe člena 1/3 signalnih predpisov, ter ustavil vlaka pred ogibo.

Asistent Henrik Lang se je zagovarjal s tem, je bil v istem trenutku že dvajseto uro v službi in ker so bili ravno božični prazniki, je bila služba jako naporna. Od vzhodne mestne inšpekcije mu je bil javljen »prost tir«, na kar je Lang odpravil vlak 430 popolnoma po predpisih. Znamenj pri izvozu ni mogel videti radi goste megle in pa vóz, ki so mu ovirali razgled.

Sodr. Ružička se izjavlja nekrivega in izpove sledeče: »Dne 24. decembra zjutraj sem bil popolnoma v redu odpravljen. Vse je bilo normalno. Odpeljali smo z zamudo dveh minut. Na progi nisem opazil nič sumljivega. Pogledam proti znamenju, ki je rumenkasto svetilo, a vendar ni stalo dvomljivo, temveč »prosto«. Ko privozim do ogibe pri vzhodni mestni inšpekciji, sem videl, da je postavljena za uvoz. Ker mi pa ni bilo več mogoče ustaviti vlaka pred ogibo, sem jo prevozil po predpisih. Napram kurjaču sem omenil: Tako barabstvo, znamenje stoji »prosto«, ogiba pa še za vlak 455. Kmalu nato sem zapazil spredaj dve beli luči, ter v prvem trenutku mislil, da ste od stroja vlaka 455, ki stoji na stranskem tiru. Toda že v prihodnjem trenutku mi je bilo jasno, da nam vozi vlak naproti. Vporabil sem vsa sredstva, da omejim silo trčenja. Ko sem ležal že pod premogom, sem vprašal kako stoji voda in z velikim naporom odprl ventil, da spustim paro, v sled česar sem si opekel nogo«. Na vprašanje predsednika je odgovoril soodr. Ružička, da vlaka 455 vsled goste megle ni mogel prej opaziti.

Priče so izpovedale ugodno za obtožence. Strokovni izvedenec, revident Blamer je izjavil, da je znamenje brezdvomno stalo »stoj«, da se pa v gosti megli lahko prezre. Telefonične zapisnike se mnogokrat naprej napiše in ta navada se je sedaj izkazala kot jako nevarna. Nadalje graja pomanjkanje signalnega zvona z dvojnimi bitjem, ker če bi ta deloval, bi se bilo mogoče zabraniti nezgodo.

Po govorih državnega pravdnika, ki je zahteval obsodbo obtožencev, posebno pa asistenta Lang-a, in zagovornikov je sodni dvor po kratkem naznanil

oprostitev obeh obtožencev.

Pri temeljitvi je predsednik izrecno poudarjal, da se je strojevodja, soodr. Ružička popolnoma zavedal svoje dolžnosti.

Z burnim odobravanjem so poslušalci sprejeli izrek oprostitve. Po končani razpravi so prijatelji in sodrugi prisrčno čestitali oproščencema, posebno pa soodr. Ružičku in njegovi soprog. Vsklic se ni vložil od nobene strani in lahko smatramo, da je s tem končan žalosten slučaj.

TEHNIČNI PREGLED

Vporaba Hertzovih valov v železniški signalni službi. Smisel vseh varnostnih naprav v železniški službi je, pomnožiti nadzorstvo prave vporabe tirov in s tem omejiti možnost nezgod. Naprav, ki bi popolnoma zanesljivo delovale, ni, ali jih pa morebiti sploh nikdar ne bo. Nezgode zadnjih let so dokazale, da njih vzroka ni iskati v zmoti poedinih oseb, ali pa slučajnem nedelovanju kake naprave. Vedno je bilo več okolnosti, ki so v medsebojni zvezi v istem času in na istem mestu povzročile nezgodo. Da avtomati odpovedo svojo službo, je jasno; pa tudi ljudje niso popolnoma zanesljivi. Največjo vlogo igra navada, ki se je razvila iz dolgoletne enake službe na progi. Ne more nas torej prese-netiti, če se vsak čas pojavljajo novi poskusi vporabe slabega toka pri varnostnih napravah, ki so večalimanih komplicirane in jako bistroumno urejene. Ne čudimo se, če se skuša uvesti v železniško signalno službo novejši napredek elektrotehnike: »brežžičnost«. Kakor poroča »Zeitung des Verbandes der Eisenbahnverwaltungen«, se na kanadski pesifiški železnici preskuša bistroumna naprava, ki ima namen zabraniti prevoz znamenj,

brez da se jih opazi. Dogodilo se je namreč že večkrat, da ni le strojevodja prezrl znamenja »Stoj« — ki se daje navadno po dnevi s semaforji, po noči pa z barvno lučjo — temveč tudi vlakospremljevalci in dosti-krat celo čuvaj, ki je tekel vlaku nasproti. Pri teh poskusnih vožnjah na kanadski pesifiški železnici je pripravljena zveza med znamenjem in lokomotivo potom Hertzovih valov. Hertzove vale vzbujajo menjalni tok, ki se pretaka po žici, ležeči v tiru in vpliva na aparat lokomotive. Za vjemanje valov je na spodnji strani lokomotive pričvrščena žica, ki je 15 cm oddaljena od prevodne, v tiru ležeče žice. Preskuševalna proga je razdeljena v šest bločnih oddelkov po 800 m in je urejena na ta način, da prestavljanje znamenj sklepa in prekinja menjalni tok v dotičnem delu proge. Dokler stojijo znamenja normalno, kaže tudi priprava na stroju »prosto vožnjo«. Ko je pa tok prekinjen, se tudi na stroju po-kaže znamenje »stoj« oziroma »pozor«. Ob enem zazvižga piščal, nakar pričnejo zavore samostojno delovati. Ta priprava se je do-sedaj pri tovornem vlaku, sestoječem iz dva-najstih vóz in zato pripravne lokomotive dobro obnesla.

RAZNE STVARI.

Obtožnica proti militarizmu. Dunajski profesor dr. Rudolf Kobatsch je izdal delo o gospodarski in finančni bilanci oboroževanja. Knjiga donša tudi nam socialistom obilo gradiva za naš načelni boj proti imperializmu in militarizmu. Za primeru navajamo tabelo, ki jo je Kobatsch povzel po anketi franco-skega vnanjega ministrstva iz l. 1910. Znašali so

	izdatki za prosveto	izdatki za oboroževanje	razmerje
V MILLIJONIH MARK			
na Angleškem	300	1576	1:5
» Francoskem	120	1247,7	1:10
» Nemškem	80,09	2250	1:28
v Belgiji	28	66,2	1:2,4
» Avstro-Ogrski	26	586,6	1:22
na Danskem	9,84	42,1	1:4,3
v Švici	6,06	50	1:8,1
na Norveškem	3,42	30,8	1:11
» Španskem	3,60	195,4	1:21,7

Ali si morete misliti bolj razvnamajoče, bolj podžigajoče besede, kot jih govore te neme številke? Iz njih izhaja, da je Avstro-Ogrska glede militarizma za Nemčijo naj-zapravljivejša država na svetu in da pro-sveto državljanov najbolj zanemarija.

Kakšne posledice pušča militaristični moloh za seboj je razvidno iz naslednjih števil. — Na Švedskem umre na 10.000 prebivalcev 137 ljudi na leto, na Norveškem 142, v Avstriji 228, na Ogrskem 298, v Bosni 277, na Ruskem 273, na Španskem 233, v Srbiji 237. Države, ki so ohranile treznost in ki jih ni pograbila militaristična blaznost, skrbé za ljudsko zdravje; pri nas, kjer praznuje militarizem orgijastične triumfe, cepajo ljudje kot muhe: denarja ni za javno higijeno.

Na Norveškem se izseli na 10.000 pre-bivalcev v letu 36 ljudi, na Švedskem 23, v Avstriji 63, na Ogrskem 101, na Ruskem 89. Na tisoč vojaških novincev odpade ne-graniotnih (analfabetov) na Švedskem 26, na Norveškem 3, v Avstriji pa 356, na Ogrskem 475, v Rusiji 617, na Srbskem 497. — Te škandalozne številke si je treba zapomniti za tedaj, ko bo dvorni lakaj dr. Sušteršič v klerikalnem časopisju slepil slovensko ljudstvo z militarističnimi frazami; v teh številkah se razločno zrcali hudodelska politika klerikalnih božjastnikov v državnem zboru, ki so vrgli slovensko ljudstvo militarističnemu vampirju v žrelo.

Prof. Kobatsch pa ne biča samo milita-rizma, ki požre evropskemu ljudstvu na leto osemnajst milijard mark, temveč odkriva vso hinavščino, vso lažnjivost argumentov, ki jih navajajo zagovorniki militarizma v svoj prilog. Tako pravijo, da oboroževanje varuje izvoz. Poglejmo! Za »varstvo« 1000 mark vnanje trgovine potroši za oboroževanje:

Imate li bolečine?

Revmatiške, trganje, glavobol, zobobol? Ali ste si jih nakopali na prepihu vsled prehlajenja? Poizkusite vendar bol lajšajoči, zdravilni, krepilni Fellerjev fluid s z. „Elsafluid“. Ta je res dober! To ni samo reklama. Dvanajstletnica za poskušnjo 5 kron franko. Izdeluje lekarnar Feller v Stubici Elsatrg št. 275 (Hrvaško).

Belgija	5,76 mark
Nizozemska	7,90 „
Danska	22,40 „
Norveška	33,40 „
Velika Britanija	51,— „
Nemčija	87,80 „
Francija	93,— „
Španija	104,10 „
Italija	108,— „
Avstro-Ogrska	137,— „
Rusija	259,— „

Te številke kažejo jasno kakor beli dan, kako nesmiselno je govoričenje, da so izdatki za militarizem nekaka asekurančna premija. Zanimiva so tudi izvajanja pisateljeva glede argumenta, ki ga je v svojem zadnjem zagovoru drednatov ponavljal tudi dr. Šušteršič: vojni izdatki pridejo med ljudi in zlasti delavci od vojnih nabav mnogo zaslužijo. Z istim argumentom, — ki je zrel za norišnico, — bi Šušteršič lahko predlagal planiranje Grintavcev ali pa demoliranje Ljubljane, ne glede na to, da je ta razlog prav tako lažnjiv kakor prismojen že vsled tega, ker plačajo vojne davke po večini ljudske mase, dočim ostane glavni dobiček od vojaških nabav v žepih velikih kapitalistov.

Mnenje nadškofa o socialni demokraciji. Lvovski nadškof Bilczewski, član avstrijske gosposke zbornice, se je v nekem pastirskem listu pečal s predmetom: „Katolicizem in socializem“. Pisal je:

Neopravičeno se socialistom pripisuje krivdo na socialni zmešnjavi..., „ker vsak, ki ima svojih pet čutov skupaj, mora spoznati nepravilnost današnjih socialnih razmer. Ravno socialisti so prvi zdravniki, ki hočejo odpraviti zlo, in prišli bi do gospodstva, če bi se jih ne oviralo s krščanskim socializmom.

To je odkrita beseda. Od krščansko-socialnih „zdravnikov“ pač ne bo nikdo več pričakoval pomoči; torej ostanejo le socialni demokratje.

Deveta dežela za farje. Ni še dolgo tega, ko je časopisje poročalo o župniji v sredini Londona, ki nese na leto 800 funtov šterlingov, t. j. 19 tisoč kron našega denarja. Ampak župnija ima še drugo vrlino: fajmošter nima prav nobenega dela, ker so bogati trgovci že davno izselili iz sredine mesta, in prebivajo ondudaj le še nočni čuvaji s svojimi rodbinami. V sredi mesta je okroglo 80 takih cerkv, ki nimajo drugega namena pod božjim solncem, kot da z bogatimi dohodki preskrbe farjem mirno in zložno prebavo. Pred nekaj dnevi se je napotil radoveden časnikar v nedeljo v nekatere teh cerkv. V prvi je našel tri službujoče duhovne in trinajst koristov, pobožno sosesko pa je tvorilo (ž njim vred) 11 ljudi. Soseska je bila tako začudena nad prihodom nenavadnega gosta, da ga je nepremično gledala, vsled česar je tujec hitro pobral šila in kopita. V drugi cerkvi je videl pridigarja, orglarja in kor; vernih poslušalcev pa je bilo šestero. V tretji cerkvi je našel dva duhovna, orglarja in dvanajst koristov, sosesko je sestavljalo četvero moških in sedem žen in deklet. Četrta cerkev je bila zaprta, in je — kakor je vse kazalo — tisto nedeljo sploh odprli niso. Londonska City — to je obljubljena dežela za naše politikujoče farje, ki jim cerkev smrdi in ki jih ima koprnenje po denarju.

Izpoved časnikarja. — Nek Njujorški časnikar je na podlagi svojih izkušenj v kapitalističnem časopisju izdal sledečo napoved: „V Ameriki ni neodvisnega časopisja. Plačan sem zato, da izpljučujem iz lista, v katerega službi se nahajam, pošteno in odkrito mnenje. Mi smo orodje in sužnji bogatih inserentov; ki stojijo za kulisami. Naš čas, naš talent, naše življenje in naša energija so last drugih. Lahko trdimo, da smo intelektualne vlačuge... — (To se nanaša seveda tudi na kapitalistično časopisje vseh dežel, tudi Avstrije. Ur.)

Nacionalni pretep v cerkvi. V velikem križu pri Lissi na Poznanjskem so med opravičilo Poljaki vdrli v cerkev, ter skusili s poljskimi pesnimi prekričati Nemce, ki so peli koral. Voditelji Poljakov so burno zahtevali, da se služba božja vrši v poljskem jeziku. Vsled tega je prišlo do krvavega pretepa, pri katerem se je na obeh straneh rabilo nože in palice. Končno je policija storila konec pretepu iz katerega je marsikateri odšel s krvavo glavo.

V starih časih. so gospodarji kupovali delavce in skrbeli so jim morali za hrano in stanovanje. Današnji moderni gospodarji so pa bolj prefrigani. Delavcev samih ne hupujejo več, pač pa pokupijo zemljo, na kateri delavec živi in pokupijo tovarne in rudnike v katerih delavec dela. Pvsledica je, da delavec nima ničesar svojega ter mora biti gospodarjev suženj — ali pa stradati na smrt. Vprašam vas: Kakšna svoboda je to, če je drugi človek gospodar čez vsak moj grizljaj, ki ga nesem v usta? In vendar si delavci še domišljujejo, da so svobodni! Kdaj se jim bo vendar zasvetilo v možganih?

Zadružno gibanje.

Jesenice. Sodrugi železničarji! Na Jesenicah se je otvorila prodajalna konzumnega društva, kar se imamo pred vsem zahvaliti sodrugom iz tovarne, ki so neumorno zato delovali in niso prej odnehali dokler se ni izpolnila želja vseh pošteno mislečih sodrugov. Kajti sodrugi v tovarni so prej prišli do spoznanja, da je odpomoč bede, ki vlada med delavstvom vsepovsod, mogoča le, če se delavstvo tudi na gospodarskem polju loti dela in začeli so ustanovljati konzumna društva, ki povsod lepo uspevajo. Železničarji so v tem oziru zelo zaostali in le malo jih je, ki se zanimajo za take stvari. Večina železničarjev je taka, da nima prave volje in omahuje pri vsakem še tako skromnem podjetju. Splošno pa vsi občutijo bedo in tožijo, da je draginja taka, da ni mogoče izhajati. Da bi pa nastopili složno s svojimi tovariši in se resno poprijeli dela, jim manjka poguma in resne volje.

Da bode prodajalna konzumnega društva dobro uspevala, je treba da se dobro obiskuje in nakupljeno blago sproti plačuje, ker konzumna društva na „pu“ so slaba in se na tak način še nikjer ni dobro izhajalo.

Sodrugi, kupujte vse vaše potrebščine v konzumnem društvu. Prodajalna se nahaja pri Ferjanu zraven Pošte nasproti občinski hiši na Jesenicah. Sedaj šteje to društvo okoli 100 članov in še teh velika večina ni vplačala svojih deležev. Tudi je nekaj takih, ki so samo vpisani, svoje potrebščine pa kupujejo drugod. To je slabo. Čimveč bo prometa, tem cenejše bo blago in lažje se bo izhajalo. Sodrugi, agitirajte za pristop novih članov in kupujte vse kar potrebujete v prodajalni konzumnega društva, ter vlagajte svoje deleže, da postane društvo močno. Cene blaga so jako zmerne, da se zmernejših ne more dobiti; ob letu pa se razdeli dobiček po odstotkih med člane. Tudi vloge se obrestujejo in so tam najbolj na varnem.

Dasiravno imajo železničarji prosto vožnjo za nakupovanje živil, vendar se pri tem zamudi mnogo časa in razventega so velike sitnosti pri oddaji na kolodvoru itd., in kar je še več, ob letu se ne dobi drugod nobenih dividend, kakor pri konzumnem društvu. Torej železničarji, podpirajte društvo, ker to bo le vam v korist.

Kaj nam pomagajo regulacije plač, če se pa cene življenskih potrebščin tako rapidno zvišujejo, da naše plače nikdar ne dosežejo iste višine, ki bi bila potrebna za količnej človeške razmere. Tako se nam vedno godi na eni strani se nam da malo, na drugi se nam pa vzame veliko.

Tudi stanovanjske razmere se bodo za železničarje v kratkem zboljšale, ker hiše se že zidajo in bodo najbrž jeseni že gotove.

Saj so bile razmere za železničarje na Jesenicah tako slabe, kakor nikjer drugod in na ta način sploh ne more še nadalje iti. Upati je torej, da se kmalu obrne na bolje, samo treba je vztrajnega obupnega dela. Če bi bili jeseniški železničarji že od začetka dobro organizirani, bi ne bilo nikdar prišlo tako daleč. Kadar je že vse zamujeno in zanemareno, je težko popravljati. Da se pa zamujeno kolikor mogoče nadomesti in popravi, je treba, da se strokovno in gospodarsko trdno organiziramo, ker le tem potom je mogoče zboljšati naš položaj.

Književnost.

„Država prihodnosti“ je naslov znamenitega dela Karola Kautskega, ki ga je v slovenskem prevodu izdala „Delavska tiskovna družba“ v Ljubljani. Lična brošura, ki obsega 92 strani, stane 40 vinarjev. Vsebina je zanimiva in jako poučna. Sezite po nji, ker zlasti sedaj je potrebno dobro poznavanje socialističnega programa. Dobi se jo v vseh knjigarnah in pri kolporterjih.

S.—

Uodstvom krajevnih skupin na znanje!

Vsled pomanjkljivega naslovljenja brzojavk na centralo se njih dostava mnogokrat zakasni. Da se to omeji, je centrala splošnega pravovarstvenega in strokovnega društva dala vpisati pri c. kr. brzojavni centrali na Dunaju sledeči enostavni naslov:

„Rechtsschutztschik Wien“.

Opozarja se funkcionarje krajevnih skupin, da se odsedaj naprej poslužujejo ZA BRZOJAVKE na centralo izključno le tega naslova. Nadaljni dodatki temu naslovu so popolnoma odveč.

CENTRALNO VODSTVO.

Čistnica uredništva.

Zaostale dopise priobčimo v prihodnji številki. — *Jesenice.* Drugi del v prihodnji številki.

Železničarji!

Zahtevajte v vseh gostilnah, kavarnah in brivnicah strankine liste kakor: **Železničar in Rdeči Prapor.**

Kavarna UNIONE - Trst

Ulica Caserma in ulica Torre Bianca

— Napitnina je odpravljena. —

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

10 zapovedi

za zdravje in 10 zapovedi za kmetovalca, vsake posebej tiskane, dobi vsak človek zastoj v lekarni Trukoczy zraven rotovža v Ljubljani. V tej lekarni se tudi oddajo zdravila p. t. članom okr. bol. blagajne v Ljubljani, bol. zavodu c. kr. tob. tovarne in bolniške blagajne južne železnice.

Izdajatelj in odgovorni urednik Josip Kopač.
Tiska Dragotin Priora v Kopru.